

Primjeri dobre prakse, izvješća, prikazi

Selfie u nastavi povijesti

Nastavnica sam Povijesti u Graditeljskoj tehničkoj školi u Zagrebu, koja obrazuje građevinske i arhitektonske tehničare kao četverogodišnja, strukovna i tehnička škola. Do školske godine 2025./2026. nastava Povijesti bila je nastavnim planom zastupljena s dva sata tjedno u prvom i drugom razredu. Prelaskom na modularnu nastavu u strukovnom obrazovanju, nastava Povijesti je novim kurikulumom zastupljena s jednim satom tjedno u prvom, drugom i trećem razredu. Tako smo ostali na tri od nekadašnjih četiri sata nastave Povijesti u četverogodišnjim školama. Stoga, učenicima, koji upisuju strukovna zanimanja, Povijest kao nastavni predmet ima obrazovnu, ali i važnu odgojnu zadaću.

Nakon desetak godina izvan učionice, u nastavu sam se vratila ove kalendarske godine i shvatila da pred sobom imam učenike koji svijet i ljude gledaju kroz ekran mobitela i svih oblika društvene komunikacije preko *nevidljive žice*. Uočila sam da je mobitel i vlastita slika u njemu jako važna današnjim učenicima. I tako je *selfie* ili *sebić*, kako je preveo pojam Institut za hrvatski jezik, postao dio nastave Povijesti u mojoj školi.

Svaki referat koji nosi naziv *selfie* ima temu s definiranim pravilima kako treba izgledati i na koja pitanja treba odgovoriti, određen je format referata i način izrade. Veličina referata je A4 papir na kojem treba biti fotografija zadanog *selfija* i tekst uz temu. Tekst je odgovor na pitanja koja su zadana i obavezno se piše rukom,

vlastitim rukopisom. Ocjena iz referata se upisuje u rubriku proceduralno znanje jer zadovoljava sve elemente ove rubrike – istraživanje, samostalan rad učenika, čitanje s razumijevanjem, sažimanje teksta i samostalno pisano izražavanje.

Prvi *selfie* napravili su učenici prvog razreda s temom *Selfie s kućnom adresom*. Cilj je ili kako je danas popularno reći ishod ovog zadatka bio da svaki učenik uz fotografiju smjesti svoju ulicu u mjestu stanovanja i ukratko opiše po kome ili čemu je ulica dobila ime, u kojem gradskom naselju se nalazi ulica i/ili u kojem gradu i županiji. Iznenađili biste se kako ima učenika koji ne znaju u kojoj županiji stanuju. Kako našu školu pohađaju učenici iz Grada Zagreba, Zagrebačke i okolnih županija, u razgovoru s učenicima, uočila sam da jako slabo poznaju Grad Zagreb i okolicu. Nakon odrađenih *Selfija s kućnom adresom* učenici su na prošireni plan Grada Zagreba ucrtali svoje adrese i time smo barem pokušali približiti učenicima u pojedinim razredima gdje tko živi i koliko su udaljeni od škole i međusobno.

Drugi *selfie* bio je za učenike prvog razreda *Selfie s Tomislavom*. Cilj ovog zadatka bio je da učenici uz fotografiju opišu gdje je smješten spomenik kralju Tomislavu u Zagrebu, koja je važnost njegovog Trga za svakodnevni život Grada Zagreba i koje su ustanove smještene u njegovoj okolini. Odnosno, da se zaustave kod spomenika i malo pogledaju oko spomenika i upoznaju se na Trgu s okolnim zgradama i parkom.

Radeći nastavnu jedinicu *Humanizam i renesansa* pitala sam učenike ima li nečija

baka na zidu Vilerov goblen *Posljednja večera*. Tako sam dobila *Selfie s Leonardovom Posljednjom večerom* od nekoliko učenika. Na jednom *selfiju* bila je i baka koja je izradila goblen.

Treći *selfie* bio je za učenike drugog razreda *Selfie s Jelačićem*. Cilj ovog zadatka bio je da učenici uz fotografiju opišu gdje je smješten spomenik bana Jelačića u Zagrebu, koja je važnost Trga bana Jelačića u svakodnevnom životu grada, u koje dijelove grada vode ulice koje počinju na Trgu i je li položaj spomenika identičan od postavljanja 1866. do danas i zašto nije.

Za učenike koji žive u Zaprešiću i okolici zadatak je bio i *Selfie u Novim Dvorima u Zaprešiću* pored kapelice i/ili grobnice Jelačićevih.

Ove školske godine, prateći novi udžbenik za prvi razred povijesti, spominje se naš povjesničari s početka XX. stoljeća Vjekoslav Klaić. Učenici prvog razreda dobili su zadatak, tko želi i može pronaći, *Selfie s knjigama Povijest Hrvata, V. Klaića*. Iz njihovih radova shvatite kako su neki detektivskim metodama pronašli nekog starijeg člana obitelji (uglavnom bake i djedovi) koji ima komplet Povijesti Hrvata i snimili *selfie*. Kažu učenici kako njihovi roditelji imaju samo dječje knjige i kako takve *stare* knjige nemaju kod kuće. Jedan je prvašić išao kod mame na posao u Leksikografski zavod da bi napravio *selfie s knjigama*.

Već kao ravnateljica uočila sam novi trend kojeg njeguju roditelji naših učenika. A to je odlasci na obiteljska putovanja tijekom nastave. Kako su učenici otvoreni u komunikaciji i nemaju problema podijeliti da ih idućih dana neće biti na nastavi, iskoristila sam priliku i zadala individualni *selfie* učeniku putniku. Odaberem nešto

što je povezano uz nastavno gradivo prvog ili drugog razreda.

Tako sam dobila *Selfie s Nelsonom na Trafagar Squareu*, London učenice drugog razreda. *Selfie u Kartagi*, Tunis učenice prvog razreda. *Selfie s Michelangelovom Pieta*, Vatikan. *Selfie s Tomislavovim spomenikom u Biogradu*, učenica prvog razreda. Učenici rado prihvate zadatak, sami se jave i najave da putuju negdje, bilo s roditeljima ili s folklorom, sportom ... a ja im zadam zadatak ovisno o mjestu kojega posjećuju. Mislim da time potičem svoje učenike da obrate pozornost na spomenike u mjestima koja posjećuju i povežu s nastavnim sadržajem iz Povijesti.

U sadržaju našeg predmeta mnoštvo je tema, osoba i događaja s kojima možete motivirati učenike da promotre svoje susjedstvo, svoje naselje i grad i bolje upoznaju.

I na kraju se pitate zašto? Vraćam se na početak gdje sam napisala kako je nastava Povijesti u strukovnim škola svedena na jedan sat tjedno. Uz realizaciju nastavnih ishoda i vrednovanje, mislim da je najvažnije da učenici u našim školama imaju pozitivan stav prema našem predmetu, da ga ne doživljavaju kao hrpu činjenica koje moraju *štrebati*, već da nauče kako je naša prošlost koju proučavamo svuda oko nas u našoj sadašnjosti i da trebaju imati otvorene oči i promatrati svijet oko sebe s interesom. Na kraju nastavne godine 2024./2025. jedna učenica me zagrlila i zahvalila se da je nakon pet i pol godina shvatila kako povijest može biti zanimljiva i razumljiva. Može li biti veća nagrada!?!
Dinka Džeko

Izvješće sa 17. Državnog stručnog skupa o Domovinskom ratu za učitelje i nastavnike povijesti, održanom od 25. do 27. veljače 2025. u Puli.

U Puli je od 25. do 27. 2. 2025. održan 17. državni stručni skup na temu *Istra u Domovinskom ratu* u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje u suradnji s Hrvatskim memorijalno-dokumentacijskim centrom Domovinskog rata. Moderator skupa bio je viši savjetnik Hrvoje Knežević, a sve nazočne pozdravili su istarski župan Boris Miletić, gradonačelnik Pule Filip Zoričić te viša savjetnica Marijana Marinović koja je otvorila državni skup u ime v.d. ravnatelja Agencija za odgoj i obrazovanje profesora Tomislava Paljka.

Uvodno predavanje održao je prof. dr. sc. Darko Dukovski s temom *Istra u Domovinskom ratu – sažetak političke i vojne povijesti, s osvrtom na postrojbe i bojišta*. Posebno je istaknuta uloga 119. i 154. brigade, Samostalne satnije mornaričkog pješništva Vange, Pomorskog zapovjedništva za Sjeverni Jadran, Specijalne jedinice policije BAK, 1. Samostalne domobranske bojne Pula, 92. baze HRZ-a, kao i niz drugih manjih postrojba, koji su temeljito izvršili svaku postavljenu zadaću. Prije operacije Oluja, postrojbe su uz ličko bojište ratovala na bojištima od Dubrovnika do Like i Slavonije. Njihovo sudjelovanje u Domovinskom ratu te visok odaziv na mobilizaciju, još je značajnije jer su dolazili s područja koje nije bilo izravno izloženo ratnim djelovanjem. Istaknuta je velika važnost Istre u Domovinskom ratu kao utočišta za mnoge izbjeglice i prognanike koji su dobili sigurno sklonište i privremeni dom u najtežim trenucima Domovinskog rata.

Sljedeće predavanje održao je prof. dr. sc. Nevio Šetić s temom *Demokratske promjene u Istri 1990-ih* kojom je prikazan proces hrvatske nacionalne integracije u Istri od početka XIX. stoljeća sve do danas. Dugotrajni proces dezintegracije hrvatske nacije u Istri od 1918. do 1990., najprije u vrijeme fašizma pa nakon toga komunizma, ostavio je posljedice u društvu koje su bile očite početkom demokratskih promjena. To je bilo vidljivo u činjenici da se oko 18% od ukupnog broja stanovnika u Istarskoj županiji po popisu iz 1991. izjasnilo u regionalnom obliku, kao Istrijan, a ne u nacionalnom obliku kao Hrvat ili pripadnik neke nacionalne manjine. Popis stanovništva iz 2001. dokazuje da se broj regionalno opredijeljenih Istrijana smanjio na 4% a broj Hrvata u odnosu na 1991. porastao s oko 54% na oko 73% gdje do izražaja dolazi jasno nacionalno određenje proizašlo iz uspješnoga razvitka modernoga hrvatskoga društva i države.

Bojnik Renato Kalac upoznao nas je s temom *154. brigada HV – 154. domobranska pukovnija u Domovinskom ratu*. Od njezinog ustrojavanja 1. 12. 1991. u Pazinu pa tijekom cijelog razdoblja Domovinskog rata 154. brigadu HV/154. dp HV karakterizira vrlo visok stupanj odgovornosti svih zapovjednih sastava, ali i svih pripadnika brigade. Sastavljena je od vojnih obveznika Bužeštine, Labinštine, Pazinštine, Poreštine te područja nekadašnje Bujštine. Iznimno visok odaziv na mobilizaciju od 95% do 97%, visoka razina spremnosti snaga omogućili su ovoj postrojbi učinkovito izvršenje svih postavljenih zadaća. Brigada je izvršavala borbene zadaće na ličkom bojištu te je dala svoj doprinos u *VRO Oluja*. Humanost i briga za čovjeka, vlastitog vojnika ali i

protivnika još je jedna značajka po kojoj je ova postrojba prepoznatljiva.

Brigadir Davor Gregorović je opisao ratni put *119. brigade HV u Domovinskom ratu* u periodu od 1991. do 1995. Prve zadaće su uključivale preuzimanje, osiguranje i razminiranje prostora i infrastrukture vojnog aerodroma u Puli i osiguranja strateških objekata poput TE Plomin. Brigada svoj ratni put nastavlja u kontinuitetu na ličkom bojištu sve do završne strategijske operacije Oluja, te zaključno s posljednjom borbenom zadaćom na osiguranju državne granice prema BiH krajem 1995. Udruga veterana *Klub 119. brigade HV* danas baštini tradiciju i identitet ratne brigade, te kulturom sjećanja i realiziranim programskim aktivnostima čuva uspomene na sve poginule pripadnike postrojbe.

Prognanici i izbjeglice u RH tijekom Domovinskog rata predavanje je doc. dr. sc. Ane Holjevac Tuković iz Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata. Agresija na Republiku Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, izazvala je najveću prognaničko-izbjegličko-raseljeničku i humanitarnu krizu u Europi nakon Drugog svjetskog rata. Masovni progon Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva započeo je početkom srpnja 1991. kad je registrirano 30.000 prognanika dok se ta brojka povećala na oko 536.000 prognanika krajem iste godine. Godine 1992. zabilježen je maksimum humanitarne krize u Hrvatskoj s oko 800.000 prognanika i izbjeglica uključujući i oko 150.000 u inozemstvu, što je bilo više od 15 % ukupnog stanovništva Hrvatske zbog dodatne skrbi o izbjeglim Muslimanima i Hrvatima iz Bosne i Hercegovine te Hrvata iz SRJ. Na temelju Izvješća Vlade RH, nakon mirne reintegracije 1998. ukupno je u

Republici Hrvatskoj bilo 126.181 prognanika i izbjeglica.

Terenski dio seminara obuhvaćao je obilazak amfiteatra i grada Pule te je predviđen za poslijepodneve sate. Podijeljeni u dvije skupine, sudionici su se upoznali s dugom povijesti pulske arene od vremena cara Vespazijana. Eliptičnog oblika, s borilištem u sredini, mogla je primiti 20.000 gledatelja te je građena je od domaćeg vapnenca. U podzemnoj prostoriji, koja je služila gladijatorima, danas je postavljena stalna izložba *Maslinarstvo i vinogradarstvo Istre u antici*, obogaćena rekonstrukcijama mašina za proizvodnju ulja i vina, te amforama koje su služile kao ambalaža za prijevoz ulja i vina. Nakon toga je slijedio obilazak grada i znamenitosti poput Dvojnih vrata, Slavoluka Sergijevaca, brončanog James Joyce-a na terasi Uliksa, Foruma i Augustovog hrama.

Drugi dan stručnog skupa započeo je terenskom nastavom i posjetom NP Brijuni. Uslijedila je vožnja vlakicom po otoku uz stručno vođenje, posjet Safari parku, obilazak Brijunskog mediteranskog vrta i stare masline. Posebno dojmljiv je bio posjet gotičkoj crkvi Sv. Germana iz 1481. u kojoj se nalazi *Izložba kopija srednjovjekovnih fresaka i glagoljičkih natpisa Istre i Kvarnera*. Posjetili smo kuću za brodice, secesijsku građevinu koja djeluje kao da izrasta iz mora po čemu je jedinstvena i posebna. Danas se u kući nalazi interpretacijsko-edukacijski centar Nacionalnog parka Brijuni. Razgled smo završili stalnom postavom *Josip Broz Tito na Brionima i Prirodoslovnom izložbom*.

Poslijepodnevni dio otvorio je vukovarski branitelj i ratni načelnik PU Istarske Boris Tončinić s predavanjem na temu *Odlazak JNA iz Pule*. U uvodnom dijelu

mogli smo čuti emotivno svjedočanstvo kako je u kolovozu 1991. otišao u Vukovar gdje je zapovijedao policijskim snagama sve do okupacije a nakon toga je do travnja 1993. obnašao dužnost načelnika Policijske uprave Istarske. Istaknuta je važna uloga ratne luke Pula koja je zbog velikog broja pripadnika JNA bila jedan od ključnih središta mogućeg napada na grad Pulu i istarski poluotok čime bi u opasnosti bila cijela Republika Hrvatska. Formirani su posebni timovi za pregovore s ciljem rješavanja sukoba, u kojima je sudjelovao i sam izlagač, čime su doprinijeli mirnom odlasku JNA iz Pule i dolasku Hrvatske vojske.

Zapovjednik Slavko Jereb, upoznao nas je s djelovanjem svoje postrojbe u izlaganju pod nazivom *Specijalna jedinica PU Istarske 'Bak'*. To je postrojba posebne namjene hrvatske policije, osnovana je 27. 7. 1991. u Valbandonu. Postrojba je izvršavala zadaće na prostoru Banovine, Papuka, Voćina, Slatine, Našica. Poslije su sudjelovali u akcijama i operacijama Trokut, Poskok 1, Gusar, Poskok 2, Medački džep, Bljesak, Oluja, Krug Dubrovnik i u mirnoj reintegraciji hrvatskog Podunavlja. Sve zadaće su izvršene uz pridržavanje svih međunarodnih konvencija za zaštitu civila, ranjenika i ratnih zarobljenika.

Satnik Ivan Franinović, ratni zapovjednik Samostalnog odreda za podvodna djelovanja Pula održao je predavanje *Ratna luka Pula- Ustrojavanja mornaričkih postrojbi sjevernog Jadrana*. U drugoj polovici 1991. u Puli započinju pripreme postrojbi Teritorijalne obrane za izvršavanje zadaća po povlačenju snaga JNA. Glavna zadaća Ratne luke Pula bila je ustrojiti postrojbe mornaričko-desantnog pješaštva u Puli i Malom Lošinju kako bi se iste kasnije mogle uputiti na ratišta. Istaknuta je uloga

Samostalnog odreda za podvodna djelovanja Pula (SOzPD), po preustroju vod za podvodna djelovanja PZSJJ, koji je djelovao od 17. 8. 1991. do 25. 12. 1995., a čiji su ronionci odradili čak 4755 borbenih sati, roneći od 3,5 do 6 milja ispred rta Penede, na dubinama ispod 40 metara.

Dr. sc. Slaven Ružić iz Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata upoznao nas je s temom *Zrakoplovna baza Pula u Domovinskom ratu*. Dana 15. 9. 1991., osnovana je Zrakoplovna grupa sa zapovjednikom Željkom Jelenićem. Ubrzo su se grupi pridružili piloti, tehničari, pirotehničari, kontrolori letenja te časnici i dočasnici raznih specijalnosti iz zrakoplovstva. Dana 9. 11. 1991. JNA napušta vojni aerodrom nakon čega hrvatska vojska preuzima aerodrom te kreće u razminiranje obzirom da je postavljeno ukupno 11.500 kilograma eksploziva. Dana 4. 2. 1992. u organizaciji Zapovjednika ZB Pula i koordinaciji sa Zapovjedništvom HRZ, pilot Danijel Borović sa zrakoplovom MiG 21 u večernjim satima slijeće na pistu osvijetljenu samo reflektorima iz kamiona. Zrakoplovna baza Pula prva je postrojba HV-a koja je otpočela vojno-redarstvenu operaciju Oluja, 4. 8. 1995. u 5.00 sati, napadom 4 zrakoplova Mig 21 na repetitor Čelavac.

Ratni zapovjednik Boris Ružić izlagao je na temu *1. i 2. domobranska bojna Pula* ustrojene 30. 4. 1992. Sve domobranske bojne u Istarskoj županiji bile su u sastavu operativne zone Rijeka a kasnije su pripale Zapovjedništvu Zbornog područja Gospić. Borbene zadaće 1. i 2. domobranske bojne bile su borba protiv velikosrpskih ekstremnih elemenata, osiguranje objekata od posebnog značaja za RH lociranih na području Istarske županije i općine

Pula, borba protiv agresorskih izvidničkih i diverzantskih grupa, sudjelovanje u borbenim djelovanjima u koordinaciji s ostalim postrojbama HV-a, zaštita organa vlasti, pučanstva i materijalnih dobara te kontrola teritorija.

Karlo Godina, ratni zapovjednik 1. voda upoznao je nazočne s ratnim putem *Satnije mornaričko desantnog pješništva 'Vange'*. Objašnjeno je nastajanje postrojbe, njen sastav, prvo naoružavanje, obuka te prva borbena djelovanja. Istaknuta su borbena djelovanja oko Dubrovnika i Operaciji Maslenica s naglaskom na teške borbe i obranu Novigrada. Jedinica je 1994. pripojena drugim borbenim jedinicama HV-a.

Dr. sc. Vedran Dukovski, djelatnik Državnog arhiva u Pazinu, održao je predavanje na temu *Zbrinjavanje prognanika i izbjeglica u Istri tijekom Domovinskog rata*. Istra, kao jedina hrvatska županija bez ratnog djelovanja bila je logističko-prihvatno područje, na kojemu su se sklanjale izbjeglice i prognanici iz krajeva zahvaćenih ratom u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U osiguranju smještajnih kapaciteta značajnu ulogu imala su turistička odmarališta s područja čitave Istre, vojni objekti ali i privatni smještaji. Istaknuto je da Istra treba biti primjer kako se odnositi prema izbjeglicama i prognanicima što se vidi iz činjenice da ih je puno ostalo živjeti u Puli i ostalim dijelovima Istre.

Prof. dr. sc. Ante Nazor, ravnatelj Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata upoznao je nazočne s temom *Brijunski transkript – sjednica državnog vrha u srpnju 1995.* Brijunski transkript je zapisnik sa sastanka predsjednika dr. Franje Tuđmana s vojnim dužnosnicima 31. 7. 1995. na Brijunima.

Razne interesne skupine godinama su plasirale dezinformacije u medijima i zavaravale javnost o sadržaju Brijunskog transkripta. Tužitelji Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju koristili su transkript kao dokaz da je hrvatski politički vrh planirao provesti etničko čišćenje srpskog stanovništva u Hrvatskoj tijekom VRO Oluja, no obrana hrvatskih generala Gotovine i Markača dokazala je, a Žalbeno vijeće MKSJ-a u konačnici je odbacilo tvrdnju o udruženom zločinačkom pothvatu. Zaključak izlaganja je da nije bilo nikakvog strateškog udruženja zbog provođenja akcije etno-čišćenja; da je to bila akcija na najvišoj organizacijskoj ratnoj razini u skladu sa svim konvencijama provođenja oslobađajućih akcija te da je akcija bila zamišljena disciplinirano i odgovorno s jedinim ciljem konačnog oslobođenja zemlje.

Treći dan skupa predstavljeni su primjeri dobre prakse koje su provodili nastavnici u osnovnim i srednjim škola na istu temu.

Igor Jovanović, nastavnik povijesti OŠ Veli Vrh iz Pule prikazao je kako povezati zavičajnu povijest s periodom Domovinskog rata kroz radionicu *Članovi Zajednice tehničke kulture Grada Pule i Istarske županije u Domovinskom ratu*. Prvi dio radionice obrađuje teme o Narodnoj zaštiti, Kriznom štabu, istarskim vojnim postrojbama, bojištima u Domovinskom ratu te prognanicima i izbjeglicama. Drugi dio radionice istražuje Hrvatsku zajednicu tehničke kulture čijih je 45% članstva sudjelovalo u Domovinskom ratu; ulozi radioamatera, aeroklubova, fotoamatera te klubova podvodnih aktivnosti.

Nastavnica povijesti iz OŠ Vazmoslav Gržalja u Buzetu, Kristina Pavletić Prodan,

održala je izlaganje na temu *Ko Buzećani, takovih još ni – Buzećani u Domovinskom ratu*. Prikazala je rad s učenicima podijeljenim u pet skupina koji su obrađivali teme: Buzeština na pragu Domovinskog rata, Uloga Kriznog štaba Općine Buzet, Branitelji sa Buzeštine, Ustroj i obuka buzetske postrojbe, Moralna i logistička potpora Buzeštine u Domovinskom ratu. Prezentirani su radovi učenika nakon istraživanja.

Valentina Milohanić i Monika Zuprić nastavnice povijesti iz OŠ Tar-Vabriga predstavile su školski projekt *Utjecaj Domovinskog rata na rad OŠ Tar*. Projekt je obuhvatio nekoliko etapa od pronalaska povijesnih izvora, analize izvora, rada učenika u skupinama i izrade plakata za školsku knjižnicu, postavljanje školske izložbe te prihvata prognanika, izbjeglica i smještaj učenika po školama.

154. brigada Hrvatske vojske tema je izlaganja mr. sc. Daniela Bogešića i Sandre Sloković, prof. iz Pazinskog kolegija – klasične gimnazije Pazin. Učenici su istraživali proces osnivanja i djelovanja 154. brigade kroz integriranu nastavu Povijesti i Geografije. Provedene aktivnosti bile su razgovori s poznatom osobom o doživljajima iz Domovinskog rata na prostoru Istre, odgovaranje na zadana pitanja, istraživanje ratnog puta i ustroja 154. brigade, upoznavanje s ključnim pojmovima (brigada, bojna, satnija), obilazak značajnih objekata u gradu Pazinu vezanih za djelovanje brigade. Učenici su bili podijeljeni u dvije skupine za rad u učionici prema stilu učenja VARK (Visual, Auditory Reading and Writing, Kinesthetic) nakon čega su prezentirali svoje uratke.

Mirela Balešić Jović

Sajam povijesti 5 - Oblici državnosti. Godina obilježavanja 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva, Gornjogradska gimnazija u Zagrebu, 12. studenog 2025.

U Gornjogradskoj gimnaziji u Zagrebu 12. 11. 2025. održan je peti Sajam povijesti, koji je ove godine bio posvećen obilježavanju velikog jubileja – 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva. Tema je ovogodišnjeg okupljanja bila *Oblici državnosti - Godina obilježavanja 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva*, a cijeli je događaj organiziran pod pokroviteljstvom Društva za hrvatsku povjesnicu, s ciljem popularizacije povijesti i poticanja kreativnih pristupa učenika u nastavi povijesti. Na sajmu je sudjelovalo devedeset tri sudionika, od toga deset profesora iz zagrebačkih srednjih škola.

Pozdravni govor uputila je dr. sc. Dijana Dijanić Pleško u ime Društva za hrvatsku povjesnicu, ističući važnost razvijanja interesa za povijesnu baštinu. Izvrsni domaćin ovogodišnjeg Sajma bio je profesor povijesti Filip Šćuric, kojemu zahvaljujemo na savršenoj i besprijekornoj pripremi i organizaciji, a obnovljena zgrada Gornjogradske gimnazije i prostor oko nje izvrsno se uklopio u ovogodišnju temu Sajma.

Na Sajmu su aktivno sudjelovali i predstavljali svoje radove učenici uz asistenciju svojih mentora, profesora povijesti iz sedam srednjih škola iz Zagreba. Riječ je o sljedećim školama: Ugostiteljsko-turističko učilište, profesorica Ida Ljubić, Agronomska škola Zagreb, profesorica Dijana Dijanić Pleško, I. tehnička škola Tesla, profesorica Helena Jilek Kubalek, Škola primijenjene umjetnosti i dizajna,

profesor Janko Živković, IV. gimnazija profesorica Mirela Balešić Jović, IV. gimnazija, Gimnazija Sesvete, profesorica Suzana Pešorda, Škola za modu i dizajn, profesorica Maja Grančer i Treća ekonomska škola, profesorica Ana Marija Jerković.

U prvom dijelu Sajma učenici su prezentirali svoje radove, prema zadanoj temi *Oblici državnosti - Godina obilježavanja 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva*. Učenici Ugostiteljsko-turističke škole izradili su lentu vremena, koja je prikazivala sve oblike državnosti kroz koje je prošla Hrvatska. Lentu vremena su izložili i pomoću prezentacije izvrsno objasnili. Učenici Agronomske škole predstavili su se pričom o Tomislavu i Adriani, prema romanu Hrvoja Hitreca. Učenici su priču prepričali na zanimljiv način, koristeći oslikane plakate s ispisanim tekstom, tako pokazavši jedan zanimljiv oblik prezentacije povijesnih priča. I. tehnička škola Tesla predstavila je prezentaciju kroz koju je pokazala kao se obljetnica Hrvatskog kraljevstva obilježavala prije 100 godina, upoznavši nas s djelovanjem Družbe 'Braća Hrvatskog Zmaja', Sokolskom mogilom i drugim zanimljivostima s obilježavanja 1925. Učenice IV. gimnazije predstavile su svoj rad pod nazivom *Jedanaest stoljeća hrvatskog glagoljaštva*, koja je u kratkim natuknicama pokazala svu važnost i posebnost glagoljice. Učenice Škole za modu i dizajn izložile su svoje platnene vrećice oslikane motivima vezanim uz obilježavanje 1100. godina Hrvatskoga Kraljevstva i objasnile izbor motiva i tehniku oslikavanja.

Učenici Gimnazije Sesvete predstavili su se na dva načina: dramskom igrom *Kruna od zlata* i izložbom *Jubilejska 2025. -1100. godina Hrvatskog Kraljevstva* i 35 godina rada Gimnazije Sesvete. Dramska

skupina Gimnazije Sesvete u kratkom dramskom prikazu koristila je tehniku zamrznutih slika, učenici su dočarali ključne trenutke iz hrvatske povijesti – od rađanja hrvatskog naroda i krunidbe kralja Tomislava do stvaranja moderne hrvatske države. Prikaz je bio koncipiran u pet simboličnih scena, praćenih kratkim narativnim tekstovima koji su dodatno naglasili emotivnost izvedbe. Program je završio dojmljivom izvedbom domoljubne pjesme *Dajem ti srce* u interpretaciji učenice Lucije Jezidžić. Nakon dramske izvedbe učenici su predstavili i svoj veliki istraživačko-kreativni projekt i izložbu: *Jubilejska 2025.*, kojim se obilježava i 35 godina rada Gimnazije Sesvete. Dio plakata i likovnih radova koji čine ovu veliku izložbu, moglo se je razgledati i tijekom Sajma.

U sklopu Sajma mogla se pogledati još jedna prekrasna izložba radova učenika Škole primijenjene umjetnosti i dizajna, koji su izradili stripove o kralju Tomislavu te reljefne prikaze hrvatskoga pletera. I ova izložba izazvala je veliko zanimanje sudionika, i pokazala još jedan kreativan oblik ali i razvijanje povjesničarskih vještina kod učenika.

U drugom dijelu Sajma održana je edukativna igra po Gornjem gradu, i to je učenicima isto bio zanimljivi oblik učenja, druženja i iskazivanja interesa za povijest. Bila je to i terenska aktivnost i igra Potraga ili *escape room* po Gornjem gradu. Učenici, raspoređeni u osamnaest grupa, istraživali su povijesne lokacije i rješavali zadatke vezane uz povijest Zagreba i hrvatske državnosti, čime je Sajam dobio i interaktivnu dimenziju. Učenici su pohvalili ovu zanimljivu i korisnu aktivnost, a najbolje grupe dobile su i poticajne nagrade. Grupe

koje su sudjelovale u igri Potraga, bile su heterogene, po pet učenika iz različitih škola koje su sudjelovale na sajmu i doista je bilo teško izabrati najbolju jer su svi postigli izuzetno dobre rezultate. I na ovom sajmu učenici i nastavnici, prikazali su različite metode učenja i poučavanja povijesti, važnost i korisnost razvijanja povjesničarskih vještina, a i utjecaj nastave povijesti na pozitivne odgojne vrijednosti i razvoj domoljublja.

Peti Sajam povijesti, održan je u jubilejskoj 2025., potvrdio je važnost povezivanja velikih povijesnih obljetnica – osobito obilježavanja Hrvatskog Kraljevstva – s aktualnim odgojno-obrazovnim potrebama. Programske cjeline Sajma, uključujući istraživačke radove učenika, predavanja, dramske prikaze, pjevanje, prezentacije istraživačkih projekata i izložbene postavke, pokazale su da je moguće sustavno unaprijediti poučavanje povijesti kroz metodički promišljene, učenicima pristupačne i interdisciplinarnosti. Integracija sadržaja povezanih s hrvatskom državnom tradicijom omogućila je sudionicima – učenicima, nastavnicima i drugim stručnjacima – da povijest sagledaju kroz razvoj kritičkog mišljenja, analizu izvora i primjenu istraživačkog učenja. Posebno je važno što je Sajam jasno ukazao na način kako se povijesna baština može didaktički pretvoriti u motivacijski bogat materijal za nastavu i izvanučioničke oblike rada. To je ujedno i u skladu s kurikularnim smjernicama koje naglašavaju aktivno učenje, rješavanje problema i stvaranje vlastitih interpretacija povijesnih procesa. Održavanje Sajma u ovoj jubilejskoj godini dodatno je naglasilo potrebu kontinuiranog jačanja suradnje između škola, kulturnih ustanova, arhiva, muzeja i stručno-znanstvene

zajednice. Time je potvrđeno da Sajam povijesti postaje važna platforma za razmjenu odgojno-obrazovnih praksi i inovativnih metodičkih rješenja. Stoga se peti Sajam povijesti može smatrati značajnom prekretnicom u daljnjem razvoju ove manifestacije. Njegovi rezultati i odaziv sudionika ohrabruju nastavak planiranja i održavanja budućih sajмова, koji bi trebali nastaviti jačati kompetencije nastavnika, poticati učenike na istraživačku aktivnost te doprinosti unaprjeđenju suvremene nastave povijesti. U tom smislu, jubilejska 2025. ostaje ne samo simbol obilježavanja prošlosti, nego i poticaj za sustavno građenje kvalitetne povijesne kulture i pedagoške prakse u godinama koje slijede.

Suzana Pešorda

Anne Berest, *Razglednica, Naklada Ljevak, Zagreb, 2024., str. 471.*

Autobiografska knjiga Anne Berest *Razglednica* je roman koji su srednjoškolci u Hrvatskoj proglasili najboljom u 2024.

Roman je odmah po objavljivanju 2021. nagrađen prestižnom nagradom Prix Renaudot des Lycéens, koju dodjeljuju čitatelji srednjoškolskog uzrasta.

To je knjiga koja osvaja čitatelja od samog početka majstorskim vođenjem fabule. Roman počinje pripovijedanjem neobičnog događaja kada se jednog zimskog dana pronalazi razglednica u poštanskom sandučiću. Na taj se način od prve stranice postavlja pitanje, čak zagonetka koja se otkriva tek na zadnjoj stranici romana. Spisateljica slojevito isprepliće povijesna događanja i suvremeno doba. Četiri imena: Ephraim, Ema, Jaques i Noemi na razglednici koja stiže na opće

čuđenje su ustvari napisana imena prabake, pradjeda te ujaka i tetke odnosno brata i sestre spisateljčine bake. To otkriće vraća spisateljicu a i čitatelje u vrijeme Drugog svjetskog rata – tema je Holokaust. Naime ona saznaje i pripovijeda potresnu sudbinu osoba čija su imena ispisana drhtavom rukom na toj anonimnoj razglednici. Spisateljica Anne Berest odlazi privatnom istražitelju pa taj čudni detektiv - lik kao u kriminalističkim romanima pomaže u istrazi enigme tko je napisao imena i poslao razglednicu s pošte usred Pariza. Otkriva se po datumu poštanskog žiga da je razglednica poslana jednog izrazito hladnog zimskog dana, a marka obrnuto zalijepljena pobuđuje različite kombinacije u dešifriranju o slanju razglednice. To ispitivanje istine ili pokušaj da se sazna što i zašto se dogodilo poprima razmjere pravog kriminalističkog istraživanja.

Autorica romana *Razglednica* Anne Berest (rođena 1979.) je francuska spisateljica i glumica. Godine je 2008. adaptirala za kazalište kratku biografiju Patricka Mondianoa (dobitnik Nobelove nagrade za književnost 2014.), a 2017. je sa sestrom Claire Berest napisala biografiju svoje prabake Gabriele Buffet- Picabia skrenuvši pozornost na njezin često zanemaren utjecaj na svijet umjetnosti, posebno na dadaistički pokret. Napisala je desetak knjiga.

Roman *Razglednica* također je ušao i u finale za najprestižniju francusku književnu nagradu *Goncourt 2021*. Roman *Razglednica* (*La Carte* na izvorniku) već svojim naslovom i od prve stranice poziva na čitanje i pobuđuje radoznalost.

Prema iskazu same spisateljice u intervju preko ZOOM-a s učenicima koji su njenu knjigu proglasili najboljom ona

priča kako se voli družiti i ispitivati starije, posebno članove svoje obitelji i istraživati njihove živote, jer želi što bolje upoznati događaje i tijek zbivanja u prošlosti.

U romanu *Razglednica* Anne Berest otkriva povijest svoje obitelji, priča o svom židovskom porijeklu i o pogromima zbog kojih odlaze u drugu zemlju. Zatim saznajemo o običajima u židovskim obiteljima, pa tako i o neostvorenoj ljubavi svog pradjeda jer su se brakovi dogovarali.

Životni put njenog pradjeda Epfraime vodi od Rusije do Poljske, gdje su u Łódžu bili rođaci njene prabake. Obitelj zatim odlazi u Palestinu, ali se tamo nisu najbolje snašli i na kraju dolaze u Francusku. Ujedno je velika njihova želja da se prilagode životu u novoj sredini i postanu državljani Francuske. Iako je dvadesetih godina prošlog stoljeća za Židove u Francuskoj prilično dobro ipak njen pradjed ne dobiva posao koji želi kao ni francusko državljanstvo.

Dolaskom nacista i uvođenjem rasnih zakona položaj Židova postaje sve teži, počevši od zabrana obavljanja nekih poslova do uvođenja policijskog sata i ograničavanja slobodnog kretanja i na kraju slijedi nošenje posebnih oznaka (šestokrake žute zvijezde). Dolazi do hapšenja i odvođenja najprije mlađih osoba a to su 16 -godišnji Jaques mlađi brat njene bake i također bakine sestre Noemi, studentice, koja je na pragu svoje književne karijere. Tako Anne Berest s tugom konstatira da je Noemi preživjela Holokaust tko zna što bi sve napisala. Tužno je da se Epfraim, otac odvedenih mladih ljudi Jaquesa i Noemi u naivnosti nada da je to nešto slučajno i privremeno, raspituje se i moli da ih puste ali uhapšen je i on i njegova žena. To hapšenje i odvođenje Židova najprije

na biciklistički stadion Velodrom gdje su već prvi tjedan od gladi, žeđi, bez osnovnih higijenskih uvjeta i od bolesti umirali; bilo je strašno što su mnogi Francuzi znali, no nisu reagirali, a neki su čak i sudjelovali u tome.

Nažalost uhapšeni Židovi odvođeni su dalje vlakovima u Auschwitz, logor smrti iz kojeg se mnogi više nikada nisu vratili. To je tamna mrlja u povijesti Francuske koja je ipak 1945. dočekala na strani pobjednika. Uloga Francuske pod Vichyjem se godinama prešućivala i za vrijeme Charles de Gaullea i François Mitterranda - krivnja Francuza se umanjivala. A zna se isto tako da Židove u Francuskoj nisu odvodili Nijemci već francuski žandari i čak gradonačelnik mjesta gdje su predci Anne Berest živjeli o čemu je ostavio pismeni trag. Naime, o tome postoje podatci koje spisateljica citira, na primjer izvještaj da Židova više nema - da su svi odvedeni, pa je na taj način riješeno *židovsko pitanje* jer njih u njegovom okrugu nema više. A čak više od pola stoljeća kasnije kada spisateljica s bakom koja je preživjela jer se udala za katolika počinje kod nekadašnjih susjeda postavljati pitanja i istraživati - ne dobiva odgovore.

Naročito poslije rođenja svog djeteta – spisateljica ponovo otvara ta pitanja. Ona nije vjernica, ali zanimaju je njeni židovski korijeni. Ona odlazi u kuću nekadašnjih susjeda svojih predaka ali ne dobiva informacije jer o tome nitko sada ne želi govoriti. Naime po hapšenju Židova susjedi su najčešće razgrabili stvari. I ponovo odlazeći k susjedima s majkom koja je preživjela - one nailaze na zid šutnje, to je tabu tema među stanovnicima. Ali glasovir svoje prabake vidi u kući njihovih susjeda i jasno je da su mnogi bili

antisemiti pa ukoliko nisu u tome što se događalo učestvovali - oni su u najmanju ruku prešutno podržavali.

Čitajući knjigu Anne Berest mnogi će prepoznati događaje koje su proživjeli, posebno i suvremenu pojavu antisemitizma. Slikovit primjer je dolazak njene male kćerke iz škole koja se raspituje je li ona Židovka i to ne želi biti jer u školi nije dobrodošla. Naime u razredu je mali Marokanac i na njegov nagovor ostala djeca je isključuju iz društva i igre.

Na samom kraju knjige, na zadnjoj stranici saznajemo tko je napisao i poslao razglednicu a ustvari sa željom da se osobe čija su imena ispisana ne zaboravi. To su četiri osobe - njeni predci koji su stradali u Holokaustu.

Knjiga je potresna, a pisana majstorski, slojevito i napeta. Na zanimljiv način kao u detektivskom romanu zajedno sa spisateljicom svjedoci smo neobične potrage. Zato nije čudo da su mladi čitatelji, srednjoškolci u Europi i kod nas učenici brojnih škola diljem Hrvatske roman *Razglednica* proglasili najboljim. Roman je kod nas preveden uz potporu Europske unije i objavljen i na preporuku Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Nakladnik Ljevak u sklopu projekta Čitanje u fokusu podijelio je knjige učenicima i preko 800 učenika sudjelovalo je u čitanju i odabiru najbolje knjige. Također je autobiografski roman *Razglednica* predstavljen predavanjem i prikazom snimljenog intervjua učenika sa spisateljicom Anne Berest na Tribini Kulturnog društva M. Š. Freiburger održanog zajedno s Čitateljskim klubom Ženske i seniorske sekcije Židovske općine Zagreb u velikom auditoriju ŽOZ-a u siječnju 2025. Naime posebno je bio zanimljiv razgovor učenika srednjih škola

iz čitave Hrvatske od Zagreba, Zagorja do Istre, Dalmacije i Slavonije – postavljali su odlična pitanja spisateljici a ona je objasnila kako je saznala i opisala sudbinu svojih predaka koji zbog tragičnog stradanja o čemu se u Francuskoj malo zna i govori - i baš zato ne smiju biti zaboravljeni.

Za mnoge učenike, kako su poslije pročitane knjige govorili, ova knjiga je i poticaj da više saznaju o svom porijeklu i istraže svoje korijene.

Snažna poruka knjige *Razglednica* je da treba pamtiti i da se žrtve ne smiju zaboraviti - da se zlo koje se događalo ne dogodi nigdje više nikada i nikome.

I na kraju evo što kritika govori o romanu:

U nečemu što djeluje poput književnog magičnog trika Berest transformira složenu i potresnu povijest vlastite obitelji stradale u holokaustu u roman koji majstorski spaja elemente drame, misterija i filozofije. – People Magazine

Narcisa Potežica